Stadskerk Nijmegen (OCP), 22 oktober 2023, 4e zondag van de herfst,
voorganger: ds. Henk Gols (PKN)

[1e lezing: Jesaja 45,1-7] (Nieuwe Bijbelvertaling)
[4] Omwille van mijn dienaar Jakob,
van Israël, dat ik heb uitgekozen,
heb ik je bij je naam geroepen
en je met een erenaam getooid,
ofschoon je me niet kende.
[5] Ik ben de HEER, er is geen ander,
buiten mij is er geen god.
Ik heb je omgord met wapens,
ofschoon je me niet kende.
[6] Zo zal iedereen, van oost tot west,
weten dat er niets is buiten mij.
Ik ben de HEER, er is geen ander
[7] die het licht vormt en het donker schept,
die vrede maakt en onheil schept.
Ik ben het, de HEER, die al deze dingen doet.

[Evangelie: Matteüs 22,15-22] (Nieuwe Bijbelvertaling)
[15] Nu trokken de farizeeën zich terug om zich erop te beraden hoe ze hem met een uitspraak in de val konden lokken. [16] Ze stuurden enkele van hun leerlingen samen met een aantal herodianen naar hem toe, met de vraag: ‘Meester, wij weten dat u oprecht bent en in alle oprechtheid onderricht geeft over de weg van God. We weten dat u zich aan niemand iets gelegen laat liggen, u kijkt immers niemand naar de ogen. [17] Zeg ons daarom wat u vindt: is het toegestaan de keizer belasting te betalen of niet?’ [18] Maar Jezus had hun boze opzet door en zei: ‘Waarom stelt u me op de proef, huichelaars? [19] Laat me de belastingmunt zien.’ Ze reikten hem een denarie aan. [20] Hij vroeg hun: ‘Van wie is dit een afbeelding en van wie is het opschrift?’ [21] Ze antwoordden: ‘Van de keizer.’ Daarop zei hij tegen hen: ‘Geef dan wat van de keizer is aan de keizer, en geef aan God wat God toebehoort.’ [22] Ze waren zeer verbaasd toen ze dit hoorden. Ze lieten hem staan en gingen weg.

[overweging:]
Laat me zien! wat staat erop? wat staat op jou geschreven? Op jou, Palestijnse zuster, Joodse broeder, op jou, Oekraïens of Russisch? Wat staat op jou geschreven? Ik herken het handschrift: ‘ik heb je bij je naam geroepen.’

‘Laat me zien!’ — En ze halen geld uit hun zak en kijk: een muntstuk met de beeltenis van de keizer. ‘Goddelijke Augustus’ is het opschrift.

Wie ben je? Je kunt je identiteitskaart tonen. Je bankpas, een Q-code, je persoonlijke burgerservicenummer. Maar je valt toch niet samen met een nummer? De nationaliteit in je paspoort zegt toch lang niet alles over je?

Nummers en codes horen bij het spel, het spel van de samenleving, het spel van de wereld. Dat spel spelen we allemaal tot op zekere hoogte mee. We kopen en innen, we ondertekenen formulieren, sluiten verzekeringen af, we betalen belasting. We eren de keizer, we doen mee in het geldende systeem. Hier in de kerk doen we straks geld in de collecte. Vanaf 2 euro weten we dat God met ons is.

Maar in de evangelielezing van deze zondag stuiten we op de beperktheid van het spel. Omdat niet alles in een toegekende status of bijvoorbeeld marktwaarde is uit te drukken. Een mens is niet pas interessant als hij van mijn partij is of als er aan haar valt te verdienen. Overal worden mensen van een nummer en een etiket voorzien, in hokjes geduwd, geanonimiseerd, over één kam geschoren. Alsof je al voldoende weet als je iemands postcode kent, als we een vlag zien wapperen, als iemand wit of van kleur is. Mensen worden gereduceerd tot het profiel dat anderen van hen maken, het beeld dat in de media van hen wordt neergezet of in de opvoeding van generatie op generatie wordt doorgegeven.

Wie aan Auschwitz ontsnapten kunnen het nummer laten zien dat in hun arm werd gebrand. In de concentratiekampen waren ze een nummer, ze werden ontmenselijkt, alle geweld kon op hen worden losgelaten.

Maar wie ben je echt? Wat staat op je ziel geschreven? Ben je je merkkleding? je opzichtige tatoeage? ben jij wat jij showt, wat jij graag van jezelf laat zien? Wat verberg je? Hoeveel kost je? wat ben je waard? Of heb je jezelf afgeprijsd? Heb je het je medemens wel even betaald gezet?

Is het geoorloofd belasting te betalen? vraagt men aan Jezus. Is het geoorloofd in deze wereld te leven? Als er een toekomende wereld is, moet je dan hier nog willen meedoen? In de geschiedenis van de kerk zijn er steeds weer geweest die uit de wereld wegtrokken. Die hun hebben en houden aan de armen uitdeelden en kozen voor de rijkdom van de eenvoud. De armoede hebben ze als een geliefde omhelsd. Massaal trokken gelovigen zich in de vierde eeuw van onze jaartelling in de woestijn terug: de woestijn van Egypte en van Syrië.

Maar degenen die in de wereld bleven, moesten zich met die wereld zien te verhouden. En vuile handen maken. Tot hoever gaat het: dat je de keizer eert, voor de overheid bidt, het systeem eerbiedigt, je persoonlijke gegevens deelt? Ga je volgzaam mee in wat overheden je zeggen? Ben je loyaal aan je land, de staat waarvan je onderdaan bent?

Laat me zien, zegt Jezus. En ze halen het geld tevoorschijn dat ze op zak hadden. Natuurlijk hadden ze dat op zak.

‘Geef aan de keizer wat van de keizer is. Maar geef aan God wat van God is.’ Speel het

spel mee, plaats je niet buiten maar wees in de wereld, betaal je belasting. Maar geef aan God wat van God is.

Daar ligt de grens.

Want kijk: op jou, mens, heeft God zíjn zegel gedrukt, het beeld van God is in je neergelegd, jij bent een beelddrager van de Allerhoogste. Op jou staat geschreven: 'ik heb je bij je naam geroepen.' Hoe je ook wordt weggezet, weggehoond, benadeeld, geframed: je bent vóór alles een beelddrager van God. Mogelijk is het beeld verstoft, beschadigd geraakt, heb je het zover weggestopt dat je vergeten bent dat het er is — als een belofte, een roeping.

Wat voor beeld hebben wij van elkaar? Welk beeld hebben Joden van Palestijnen en Palestijnen van Joden? Beesten zijn het, onmensen? Wij maken van elkaar karikaturen. Vooroordeel en haat verduisteren onze blik. We zien niet het handschrift van God waarmee de ander beschreven is. Want jij bent niet wat ik van jou maak. We zouden bereid moeten zijn om bij elkaar het beeld van God op te delven. En elkaar herinneren aan wat onze diepste roeping is.

In het boek Jesaja wordt het voor mogelijk gehouden dat zelfs de keizer die diepste roeping volgt. De Perzische koning Cyrus (of Kores) wordt zowaar geschilderd als een heerser met messiaanse trekken. Zelfs in de politiek, de wereldpolitiek, blijkt het mogelijk om een messiaans programma uit te voeren. Aan koning Cyrus komt het namelijk toe de joodse ballingen terug te laten keren naar huis, naar hun land, hun stad. Hij zal zijn toestemming geven om de tempel van Jeruzalem te herbouwen.

Door alle eeuwen heen en door alle soorten regiems wordt met mensen gesold. Mensen worden tot ballingen, vluchtelingen, gevangenen, overwonnenen, ze worden tot slaaf gemaakt en als kanonnenvoer gebruikt. Hun land wordt afgepakt, hun huizen worden verwoest. Als een droevig refrein zingt die ellende door de wereldgeschiedenis. Maar soms staat er een leider op, een Cyrus, in wie plotseling iets van de Messias wordt herkend. Wat wordt er bij hem dan wel aan hoopvols herkend? Het hoopvolle is dat hij verloren mensen thuisbrengt uit hun ballingschap.

Wat heeft Cyrus gedreven dat hij de ballingen liet terugkeren naar het land dat hun was afgepakt? Was het ordinaire berekening of mededogen? Hoe hij er zelf ook in stond, in het Jesajaboek krijgt hij een messiaanse rol. Waarschijnlijk ongeweten speelt hij mee in Gods spel. Hij, machtige heerser, is niet meer dan een pion in Gods zorg voor ontheemde mensen.

Wat hopen en bidden we dat er in de chaos van deze tijd politici en andere bestuurders opstaan die niet schaamteloos vele mannen en vrouwen en kinderen opofferen aan hun eigenbelang. Die aan het verdrijven en opjagen niet meedoen. Die mensenrechten eerbiedigen. Bijbels gezegd: het recht van mensen om aangesproken te worden op hun beeld van God zijn. Wat zien we uit naar voortrekkers die het duister in de wereld niet vergroten en aan het kwaad niet nog meer kwaad toevoegen. Die niet polariseren maar verbinden. Wie stopt de oorlogen en brengt de verdrevenen weer thuis? Wie maakt een begin met het

genezen van de trauma's uit het verleden en de nieuwe diepe wonden van het heden? Wie maakt een begin met het drogen van de tranen?

Maar ook als we geen mensen aan de top zijn, dragen wij stuk voor stuk ten goede of ten kwade aan de wereld bij. In elk geval, wij komen naar de kerk omdat we niet alleen maar onszelf willen horen en bevestigd te worden in wat we al wisten. We zijn hier om het roepen van God op te vangen. En om helderder te zien wat wij aan de keizer zullen geven en wat per se niet, omdat het uitsluitend aan God toekomt.

Nee we stappen niet uit de wereld. Maar temidden van de chaos van deze wereld geven wij aan God wat hij van ons vraagt: onze vastbesloten inzet voor elkaar, ook voor degenen die wij als een bedreiging leerden zien — maar kijk, hij, zij draagt net als wij het beeld van God. Daarom zullen wij degenen die wij op straat en in ons werk dagelijks tegenkomen eerbiedigen, wij gaan op zoek naar elkaars ziel, de plek waar wij allen door God worden geraakt. Dit kostbare laten wij niet ondermijnen. Geen mens offeren we op aan welk systeem dan ook, elk mens gaat boven winstmarges en economische belangen, is meer dan een pion in een berekenend politiek spel, meer dan een naamloze die je op kunt jagen en op wie je je geweld los kunt laten.

Wat we proberen, is in deze wereld de spelregels toe te passen van het koninkrijk dat komt — het rijk van God dat niet ooit een keer komt, maar zich al present stelt. Waarvan meteen al iets zichtbaar wordt… als bijvoorbeeld rabbijn Awraham Soetendorp op de stoep voor het Vredespaleis in Den Haag moskeebestuurders Rasit Bal omarmt. Of als de blauwe zusters in de kerk van de Heilige Familie in Gaza-stad op hun post blijven te midden van de Palestijnse mensen die daar onmogelijk weg kunnen. Dadelijk is er dan licht in het donker, troost bij alle verdriet, waarachtige verbinding bij de duivelse tegenstellingen die alom worden gecreëerd.

Moge ons leven dan tot eer zijn van God doordat wij elkaar hooghouden en dragen en thuis helpen komen.

In de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.

Henk Gols, henkgols@planet.nl